

Geachte aanwezigen, en in het bijzonder: beste Ad en Marco,

het is mij een waar genoegen hier vanmiddag een exemplaar van jullie boek *Tegengif* in ontvangst te mogen nemen. Dank voor deze uitnodiging! Mijn reactie vat ik samen in drie t's: de t van titel, van tekst, en van tijd, oftewel: actualiteit.

1. Titel

Tegengif. Een pakkende titel. Een titel die je niet loslaat. Volgens de *Van Dale* is tegengif een middel dat de werking van gif onschadelijk maakt. Iets dat het schadelijke tegen gaat. De grote vraag is: waarover hebben we het hier? Tegengif tegen welke schadelijke invloed? En wat is het tegengif?

In de inleiding beschrijven jullie het helder en duidelijk: 'Veel wijst er deze dagen op dat we op allerlei terreinen in ons land de weg kwijt zijn.' In de politiek, het onderwijs, de gezondheidszorg en in het bedrijfsleven. 'We lijken niet meer in andere termen te kunnen denken dan in termen van 'marketing', 'product', 'consument' en 'winst'. Gek genoeg zelfs in de kerk'. Wat kan helpen bij het vinden van een uitweg uit deze impasse? En wat is een uitweg, exodus, uittocht? Het tegengif zou kunnen zijn: het vertellen van goede verhalen. Daarover gaat jullie boek. De Bijbelverhalen van 1 & 2 Koningen staan centraal. We lezen over de profeten Elia en Elisa die de heersende macht een kritische spiegel voorhouden. Verhalen van bevrijding. Verhalen waarin het gaat over datgene wat een mens tot mens maakt. Zo komen we aan bij het tweede punt: de tekst.

2. Tekst

Wat staat er eigenlijk? In *Tegengif* nemen jullie de lezer mee bij het lezen van de verhalen. Ik noem als voorbeeld het verhaal Salomo, die een Salomonsoordeel moet vellen over twee vrouwen die allebei beweren dat een kind hen toebehoort. 'Dan komt de koning aan het woord. En wat zegt hij? Hij zegt niets.' Stilte. Hij luistert. 'Maar dan: 'Haal mij een zwaard!' Kijk dat is ferme taal [...], de taal van een sterke leider. De taal die we nu toch ook verwachten van de politieke leiders deze dagen. Niet pappen en nathouden, maar echte beslissingen om uitwegen in de crisis te vinden [...] Haal een zwaard, hak de knoop door [...] Maar Salomo heet Salomo. En in die naam klinkt *sjalom*, vrede mee.' Salomo zoekt het erbarmen van de moeder. 'Het Hebreeuwse woord voor erbarmen is *nota bene* afgeleid van baarmoeder. Veelzeggend: je erbarmen, dat is je 'baarmoedergevoel'...' Zo nemen jullie de lezer mee op reis door de teksten. Op dezelfde wijze werd ik uitgedaagd om mee te lezen en denken tijdens een preek van Ad in de Thomaskerk hier in Amsterdam, alweer enkele jaren geleden. Kijk wat er staat, kijk wat er niet staat, denk mee waarom er staat wat er staat. Waar komt dit woord vandaan? Het stimuleerde me om toch die predikantsmaster te gaan doen. Geprikkeld door het lezen van de aloude verhalen, door het spellen van de Hebreeuwse woorden. Door het koesteren van de zinnen.

Afgelopen voorjaar zijn we gestart met een bijbelklas voor theologiestudenten, hier in het Bijbels Museum onder leiding van Ad. Om, dwars door de drukte van de studie heen, samen de verhalen te blijven lezen. Het opnieuw lezen, het spellen van de verhalen was inspirerend. Het plan groeide om een studiedag te organiseren voor studenten en beginnende predikanten. Ad en Marco namen beiden een groep onder hun hoede; we lazen Genesis en Lucas. Het was een boeiende dag, ik hoop dat er nog vele zullen volgen. Terug naar *Tegengif*, naar mijn laatste punt.

3. Tijd, ofwel actualiteit

Op diezelfde inspirerende wijze als bij de studiedag nemen jullie de lezer mee in *Tegengif*. In twaalf hoofdstukken gaan jullie op zoek naar de actuele zeggingskracht van deze verhalen. Ieder hoofdstuk begint met een vertaling van het Amstelpreekteam, gevolgd door een overdenking: wat wil dit verhaal ons nu zeggen? Jullie schilderen de verhalen van Elia en de weduwe (later vrouw des huizes genoemd), Achab, Izebel, Baäl, Nabot en kruipen in de huid van de personages. Zo komen de verhalen opnieuw tot leven.

Spannende vragen bij het interpreteren van verhalen blijven voor mij: met wie identificeer je je als lezer? Kun je dat sturen? Zijn wij net als Achab of Izebel, of Elia de profeet? Zijn wij Naäman, of misschien het kleine meisje? Prachtig trouwens hoe jullie het licht even laten vallen op dat kleine meisje met die grote rol. Het aardige van verhalen is dat ieder zijn eigen beelden en associaties heeft.

Zo is het ook met interpretatie van de tekst. Een voorbeeld: op verschillende momenten in de verhalen valt het stil. Bij Salomo beschrijven jullie dit als een ademende stilte waarin daadwerkelijk geluisterd wordt. Of is het een doodse stilte? Of een stilte waarin iemand met een mond vol tanden staat, zoals bij de Baälpriesters even verderop in het boek? Het zet je aan het denken.

Dit boek biedt ruimte om zelf mee te denken. Het is een inspiratiebron voor predikanten. Ik hoop van harte dat zij de komende tijd, met Koningen op het rooster, meelesen met jullie, en ook zelf weer gaan lezen. Wat staat er? Daartoe geprikkeld worden, dat is waar het boek toe uitdaagt!

In de inleiding trof me de zinsnede: ‘het Bijbelverhaal, mits ontdaan van al het dogmatische en moraliserende stof dat er op is komen te liggen [...]’. Bij het naar nu halen van de verhalen is het altijd spannend of dat lukt. Wat is de moraal van het verhaal? Drukke agenda’s, Facebooklikes, talkshows van Knevel en Van den Brink... Jullie noemen het, zetten de lezer aan het denken, maar de invulling en conclusies worden aan de lezer zelf over gelaten. Mooi is dat. Zo blijven het verhalen van bevrijding.

Tot slot

Het boek sluit af met een prachtig gedicht van Willem Barnard¹ bij het evangelieverhaal van de doofstomme:

¹ Willem Barnard, Lied ‘Effatha’, in: *Eucharistieviering. Jaarbundel voor kloosters, scholen e.d.*, Utrecht, lied 636.

Omsloten is de mond
van onze eenzaamheid
het zwijgende verbond,
omsloten is de tijd.

Een stem van buitenaf
doorbrak de stomme ring
het Woord treedt uit het graf
tot elks verwondering.

Tot elks verwondering. Die verwondering, voor het Woord dat uit het graf treedt, voor de verhalen, hebben jullie, Ad en Marco, in dit boek opnieuw bij mij wakker geroepen. Ik hoop dat vele lezers diezelfde verwondering ten deel zal vallen.

Hanna Rijken